

225. ДОЗВІЛЬНА СИСТЕМА. Поняття «дозвільна система» з'явилося в ХХ ст. На сьогоднішній день в науковій літературі зустрічаються різні тлумачення зазначеної категорії. Так, в Законі України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» під останньою розуміється сукупність урегульованих законодавством відносин, які виникають між дозвільними органами, адміністраторами та суб'єктам господарювання у зв'язку з видачею документів дозвільного характеру, переоформленням, анулюванням документів дозвільного характеру.

В постанові Кабінету міністрів України від 12 жовтня 1992 р. № 576 «Про затвердження Положення про дозвільну систему» під дозвільною системою розуміється особливий порядок виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, обліку і використання спеціально визначених предметів, матеріалів і речовин, а також відкриття та функціонування окремих підприємств, майстерень і лабораторій з метою охорони інтересів держави та безпеки громадян.

До предметів, матеріалів і речовин, підприємств, майстерень і лабораторій, на які поширюється дозвільна система, належать: вогнепальна зброя (нарізна воєнних зразків, несучасна стрілецька, спортивна, навчальна, охолощена, мисливська нарізна і гладкоствольна), бойові припаси до неї, холодна зброя, (арбалети, мисливські ножі тощо), пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра і швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначені патрони, вибухові матеріали і речовини, сильнодіючі отруйні речовини I - II класу безпечності, збудники інфекційних захворювань I - II групи патогенності і токсини, сховища, склади і бази, де вони зберігаються, стрілецькі тири і стрільбища, мисливсько-спортивні стенди, а також підприємства і майстерні по виготовленню і ремонту вогнепальної та холодної зброї, піротехнічні майстерні, пункти вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними

та їх застосування, магазини, в яких здійснюється продаж зброї та бойових припасів до неї, організації, що займаються збутом сильнодіючих отруйних речовин, і лабораторії, що проводять аналізи цих засобів і речовин, працюють із збудниками інфекційних захворювань I - II групи патогенності і токсинами).

Наведені тлумачення категорії «дозвільна система» свідчать про не сформованість єдиного консолідованого визначення, як в законодавстві так і на шпальтах наукових видань.

Зауважимо, що категорія «дозвільна система» дуже часто вживається в контексті таких визначень як: «дозвільна діяльність» та «дозвільні відносини». Підґрунтям для визначення змісту цих категорій, є правові норми, в яких закріплюються правові засоби, що безпосередньо реалізуються в правовідносинах (об'єкт, суб'єкт, зміст), що є юридичною конструкцією (макетом) дозвільної діяльності та дозвільної системи.

Доцільно взагалі вести мову не про «дозвільну систему», а про окремий публічно-правовий інститут, адже саме таке визначення є найбільш прийнятним для юридичної термінології та найбільш повно розкриває сутність і призначення цього правового явища, оскільки забезпечує цілісне, закінчене регулювання відносин з приводу реалізації та охорони суб'єктивних прав та виконання обов'язків, спрямованих на забезпечення безпеки життя, здоров'я та майна громадян, природного навколишнього середовища, суспільства, держави та національних інтересів.

Дозвільна система є одним з основних правових інструментаріїв держави, який застосовується для забезпечення балансу (погодження) індивідуальних, групових та національних інтересів за умови суворого дотримання пріоритету прав і свобод людини і громадянина.

Виокремлено три підходи до її розуміння:

1) широке розуміння дозвільної діяльності як основної діяльності держави, що реалізується уповноваженими органами шляхом закріплення в нормативно-правових актах певних правил поведінки;

2) з позицій системи правовідносин превентивного та охоронного змісту, що виникають з приводу здійснення державними органами, фізичними та юридичними особами діяльності, яка несе в собі потенційну небезпеку для життя, здоров'я людей, а також для навколишнього природного середовища, національних інтересів держави;

3) як сукупності законодавчо закріплених дозвільних процедур, пов'язаних з погодженням або наданням дозвільних документів на конкретний вид діяльності (або об'єкт), що може бути потенційно небезпечним для життя, здоров'я людей, а також для навколишнього природного середовища та національних інтересів, порядок здійснення яких визначається адміністративно-процесуальними нормами.

Дозвільні відносини – це суспільні відносини, урегульовані нормами адміністративного права, що виникають, змінюються і припиняються з приводу реалізації та охорони суб'єктивних прав й виконання обов'язків, спрямованих на забезпечення безпеки життя, здоров'я та майна громадян, природного навколишнього середовища, суспільства, держави та національних інтересів в цілому.

До основних рис, які властиві дозвільній діяльності органів публічної адміністрації доцільно віднести: 1) спрямовані на реалізацію прав, свобод та законних інтересів певної групи або окремих фізичних та юридичних осіб, що закріплені в Конституції України; 2) основною метою є забезпечення життя, здоров'я людини, безпеки навколишнього природного середовища та національних інтересів; 3) зобов'язання при реалізації певного права шляхом здійснення дозвільної діяльності повинно встановлюватися виключно законодавчими актами і забезпечуватися примусовою силою держави; 4) повноваження щодо здійснення такої діяльності визначені чинним законодавством; 5) є самостійним правовим засобом правового регулювання діяльності (або поведінки з об'єктами), що становить потенційну небезпеку та складається із сукупності матеріальних та процесуальних норм, юридичних процедур, що об'єднані в окремий публічно-правовий інститут;

б) обов'язковим учасником є органи публічної адміністрації, які мають дозвільні повноваження; 7) наявна система гарантій законного та обґрунтованого запровадження та здійснення дозвільної діяльності;

До видів дозвільної діяльності доцільно віднести: 1) ліцензування, патентування (інтелектуальна власність), квотування, спеціальні дозволи, власне дозвільна діяльність, спеціальні права; 2) реєстраційна діяльність; 3) діяльність, спрямована на підтвердження статусу особи (паспортизація, акредитація, атестація); 4) діяльність щодо підтвердження статусу предмета, послуги (сертифікація, стандартизація); 5) діяльність, спрямована на підтвердження статусу документа (процедура визнання; апостилізація; консульська легалізація документів; верифікація).

Кожний вид дозвільної діяльності має різні правові наслідки (отримання статусу, підтвердження статусу особи, підтвердження статусу предмета); свою процесуальну форму здійснення; суб'єкта здійснення та суб'єкта звернення; форму документа; нормативно-правові засади тощо. Однак їх об'єднує той факт, що за допомогою останніх забезпечується впорядкування суспільних відносин, підтримання балансу інтересів індивідуума, суспільства і держави та забезпечення як особистої безпеки осіб, так і національної безпеки в цілому.

Бібліографія:

1. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 № 2806-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>.

2. Про затвердження Положення про дозвільну систему : постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/576-92-%D0%BF>.

3. Джафарова О. В. Дозвільна діяльність органів публічної адміністрації в Україні: питання теорії та практики : монографія / О. В. Джафарова. – Х. : Діса плюс, 2015. – 688 с.

472 ЛІЦЕНЗІЯ. Ліцензія (licetia) – це слово латинського походження і перекладається як дозвіл; документ, що демонструє певний дозвіл. Ліцензія як документ дозвільного характеру бере свій початок з часів правління Людовика XIV. Чинне законодавство, зокрема Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» дає таке визначення ліцензії, як запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Ліцензія є документом дозвільного характеру, яка може надаватися на діяльність не пов'язану із господарською. Це ліцензії у сфері інтелектуальної власності (виключна ліцензія, одинична ліцензія, невиключна ліцензія, примусова ліцензія, відкрита ліцензія, субліцензія), у сфері обігу зброї, у сфері виконання робіт протипожежного значення тощо. Ліцензії, що застосовуються для регулювання зовнішньоекономічної діяльності, можна поділити на: генеральні, разові (індивідуальні), відкриті, антидемпінгові, компенсаційні, спеціальні.

Набуття здобувачем ліцензії права на провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, відбувається з моменту внесення рішення органу ліцензування про видачу ліцензії до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Ліцензія на провадження здобувачем ліцензії визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, оформлюється органом ліцензування в електронному вигляді (запис про рішення органу ліцензування щодо видачі ліцензії суб'єкту господарювання в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань) та відображається у виписці з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, яка видається ліцензіату безоплатно, та підлягає обов'язковому

оприлюдненню на порталі електронних сервісів у порядку, визначеному Міністерством юстиції України в Порядку надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Бібліографія:

1. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 02.03.2015 № 222-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/222-19>
2. Пальчук П. М. Проблеми визначення поняття «ліцензія» на здійснення господарської діяльності // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 1. – С. 83–86.
3. Пастух І. Д. Критерії ліцензування підприємницької діяльності / І. Д. Пастух // Право України. – 2000. – № 5. – С. 33–34.

Професор кафедри адміністративної діяльності поліції Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор
Джафарова Олена В'ячеславівна

м.т.063-693-76-45